



Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. V. Eadem veritas ratione morali suadetur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

deponantur. Item in capite Inquisitioni de tenent. exc. cum propositus esset casus, An conjux habens conscientiam de impedimento dirimente, possit reddere & exigere debitum conjugale? Respondetur distinguendo, an talis habeat huiusmodi conscientiam ex credulitate probabili & discreta, an vero ex credulitate levi & temeraria? & in hoc secundo casu dicit textus: Quod ad pastoris sui consilium (conscientiam levi & temeraria crudelitate explorata) licite poterit non solum reddere, sed etiam exigere debitum conjugale. Per parenthesim illam innuens, quod si ex credulitate illam, etiam vel temerariam, non exploderet, sine dubio, debitum petendo vel reddendo, peccaret.

Confirmatur ex Divo Thoma quodlibeto octavo, articulo decimo tertio, ubi ait: Duobus modis aliquis ad peccatum obligatur: uno modo, faciendo contra legem, ut cum aliquis fornicatur: alio modo, faciendo contra conscientiam, etiam si non sit contra legem, ut si conscientia dicat alicui quod levare festucam de terra sit peccatum mortale. Ex conscientia autem obligatur aliquis ad peccatum si habeat certam fidem de contrario eius quod agit, si ve etiam habeat opinionem cum aliqua dubitatione. Ergo ex D Thoma ille peccat, qui elicit aliquam actionem, quam ex conscientia dubia seu scrupulosa existimat esse illicitam, licet talis actio revera non sit illicita, nec legi divinae contraria. Unde cum ille qui habet conscientiam probabilem, imò & probabiliorem, de malitia suae operationis, fortiora motiva habeat & magis convincentia, quòd ea illicita sit, quàm ille qui ex conscientia dubia seu scrupulosa eam malam existimat, si iste peccat, à fortiori & ille peccabit.

§. V.

Eadem veritas ratione moralis susceditur.

Rationes hucusque expositae, Theologi accipiunt, & ex purissimis ac limpidissimis Angelici Doctoris fontibus sumptae; ea quam illic expendimus, moralis erit, & ex di&amine prudentiae, seu communi vitorum prudentum iudicio & existimatione petita, ac fundata in percelebri illo factorum Canonum dogmate: *In dubio tutior pars est eligenda*, de quo fusè articulo quinto. Cum enim dubium sit ac incertum, an rectè operemur, sequendo sententiam minus probabilem, in concursu probabilitatis, & nullus dubitet licere sequi probabiliorem & tutiorem, relicta minus tutà & minus probabili, recta ratio & prudentia suadent, huic potius adherere sententiae, quae nulli prorsus errandi aut peccandi periculo nos exponit, quàm illi quae nos probabili saltem errandi & peccandi periculo reddit obnoxios.

Gallici Annales referunt, Henricum IV. regentis & inclytæ memoriæ Gallorum Regem, cum ex colloquio, quodeo postulante habitum esset inter Doctores Catholicos, & haereticæ pravitatis Ministros, audisset ab iis, qui tum aderant haereticis Ministris, eos qui Catholicam fidem sequerentur, dum modo piè & rectè viverent, in via aeternae salutis ambulare; Catholicis Doctoribus ex a&verso asseverantibus, eos qui Calvinistam doctrinam sectarentur, non posse ad aeternam felicitatem pervenire; Regem, inquam, sapientissimè dixisse, id prudenti consilio convenire, ut Catholicam & Ro-

manam potius fidem amplecteretur, quàm Calvinianæ sectae adherere perseveraret; quippe ex partibus utriusque consensu, se posse, Romanæ Ecclesiae fidem profitendo, futuræ beatitudinis compotem fieri; at secundum Catholicorum doctrinam, si Calvinianam haeresein non abjuraret, aeternae damnationis poenam devitate non posse: viri porro prudentis esse, in salutis negotio partem tutiorem sequi. Quae ratio in summo Principe usque adeò valuit, ut repudiatis Calvinii erroribus, in Romanæ Ecclesiae partes migraverit.

Si in discursu in praesenti materia uti licet: cum enim incertum ac dubium sit, an liceat sequi sententiam minus probabilem, in concursu probabilioris, idque plures graves & docti Theologi constanter negent: contra verò omnes Doctores, tam qui nostrae adherent sententiae, quàm qui oppositam amplectuntur, unanimiter, nulloque prorsus discrepante, turò nos posse probabiliorem sequi sententiam, relicta minus probabili, profiteantur: nonne viri prudentis est, in salutis negotio, à quo tota hominis pender felicitas, tutiorem & probabiliorem partem sequi, relicta minus tutà, & minus probabili, nec se exponere probabili in materia morum errandi periculo, in qua (ut ait Lactantius) si quid erratum fuerit, vita omnis evertitur.

Confirmatur: Homo non minus debet esse cautes in his quae ad salutem animae spectant, quàm in illis quae ad salutem corporis pertinent: Sed qui in istis uteretur opinione minus probabili, relicta probabiliori, imprudenter omnino & stultè ageret; verbi gratia, qui medicamentum reciperet, quod probabilis putaret esse mortiferum, vel qui navi se committeret, quam probabilis crederet perituram; aut qui sponte ingrederetur sylvam, quam probabilis putaret à latronibus inhabitatam; Ergo à fortiori imprudenter aguat, qui salutem spiritualem animae, opinionioni minus probabili, & minus tutè committunt, & qui (ut verbis Hugonis Victorini utar) non timent animae suae legem dare, quam corpori suo prescribere nolunt.

Confirmatur amplius: Si ex præcepto prudentiae tenemur emere vestes, quae meliores & commodiores nobis apparent, & sumere medicinam, quam credimus salubriorem, aut eligere viam, quam arbitramur tutiorem; à fortiori prudentia imperat, vel saltem suadet, in materia morum probabiles, & tutiores vias sectari, & veriores eligere pluraquam vestimentum, ut dicitur in Divus Chrysostomus supra paragrapho secundo relatus. Et certè filij huius saeculi prudentiores filij lucis in generatione sua sunt, ut ait Christus Lucae decimo, homines enim saeculares & mundani, in agilibus saeculi, & bonorum temporalium administratione, omnem quam possunt sollicitatem sollicitè quaerunt: novi autem huius saeculi Theologi & Caluistae, quibus animarum cura commissa est, & qui divini luminis dispensatores & ministri (ut Dionysius Angelos appellat) non incongruè dici possunt, vias minus tutas, & minus probabiles, probabilioribus & tutioribus anteponi posse profitentur; idque in salutis negotio, quod omnium maximum est, & à quo, ut supra dicebamus, tota hominis pender felicitas: & quod mittere magis, in ipso etiam mortis articulo, in quo aeternitatis jacitur alea; mortis enim articulus (inquiunt) novam opera.

Lib. 3. cap. 7.

53

54

operationum moralium regulam non inducit, subinde quod in decursu vite licitum est, in ipso etiam mortis articulo, tutam conscientiam fieri potest.

55 Sed quam noxia & periculosa sit hæc sententia, non solum rationes adductæ manifestè declarant, verum etiam plura sua dent exempla, à gravissimis Authoribus relata: inter quæ illud celebre est, quod de quodam Philippo Cancellario Parisiensi (quem damnatum esse dicunt, eò quòd beneficiorum pluralitati nolens contra aliorum sententiam renuntiare, in ipso mortis articulo dixerit se velle vim probabilitatis opinionum experiri, & videre an hæc ad damnationem sufficeret) referunt Dionysius Carthusianus opusculo de pluralitate beneficiorum, Spondanus, & Maluenda ad annum millesimum ducentesimum trigessimum octavum, & ante illos Cantipratanus, integerrimæ fidei vir, & ut ait Carthusianus, *litteratus & nobilis*, libro primo de apibus capite decimo nono, paragrapho quinto, ubi de predicto Philippo loquens, sic ait: *illum agonizantem in morte Guillelmus Parisiensis Episcopus paternæ sollicitudine visitavit, rogavitque eum ut opinioni cederet de pluralitate beneficiorum, & omnia beneficia sua, excepto uno in manus Ecclesiæ resignaret. Respondit ille, experiri se velle dicens, utrum esset damnabile beneficia pluraliter. Mortuus est ergo sic. Post paucos autem dies, cum dicitur Parisiensis Episcopus, finitus Matutinus, orare vellet, vidit inter se & lumen quasi umbram hominis terram nimis: Elevata ergo manu consignavit se, & si ex parte dicitur, præcipit ut loquatur. Cui respondit apparet: Alienus à Deo sum, sed tamen miserabilis factura ege. Et Præsul: Tu quis es? Cui illi respondit: Ego sum Cancellarius illi dudum miserimus. Rursus Episcopus, elatè aletis gemitu, Et quomodo, inquit, tibi est sic dolenti? Mælo, ait, imò quam pessimè, quia damnatus sum æterna morte. Et Episcopus: Heu ait, charissime, quæ causa tuæ damnationis? Tres sunt, inquit, causæ quare morte perpetuum damnatus. Prima est, quod recentiores fructus annuos contra pauperes timide referavi. Secunda est, quod contra sententiam plurimorum, de pluralitate beneficiorum quasi licite tenendorum, opinionem propriam defensavi, & in hoc me periculo mortali culpa commisi. Tertia est, & illa gravissima omnium, quod abominabili carnis vitio, in scandalum multorum, multo tempore laboravi. Et ad Episcopum mox subiunxit: Estne (inquit) finitas mundus? Et Episcopus: Miror, ait, te literatissimum quondam virum hoc querere, cum me adhuc vivum cernas, & omnes nos viventes adhuc mori necesse sit, antequam mundus instante iudicio finatur. Et illi: Non mireris, inquit, quia nec conscientia, nec opus, nec ratio est apud infros viventi. Et hæc dicens, umbra ab oculis mirantis evanuit. Ipse autem Episcopus (non tamen sub persona sua, quasi hæc vidisset) in predicatione sua clericis omnibus recitavit. Hæc Cantipratanus. Ex quibus evidenter habetur, unam ex causis damnationis illius Cancellarii fuisse, quia contra plurimorum sententiam tenuerat licitum esse habere plura beneficia, & in hoc se damnationis periculo exposuerat: Sed hæc sententia tunc temporis erat probabilis; nam, ut ait Divus Thomas (qui eodem tempore vivebat, & qui Cantipratani fuit condiscipulus) quodlibeto nono, articulo decimo quinto. Inveniuntur de ista questione [an scilicet licitum sit, habere plures præbendas] Theologi Theologi, & Iurista Iuristi contraria sentire: Ergo periculum*

A damnationis reperitur in sequenda opinione minus tuta & minus probabilis, in concursu probabilioris & tutioris.

Quod alio exemplo relato à Beato Petro Damiano, piissimo & doctissimo Cardinali, opusculo trigesimo quarto, capite quinto confirmari potest. Clericus (inquit) Colonensis Ecclesiæ vadum fluminis transibat; & ecce Beatus Severinus, eiusdem Ecclesiæ nuper Episcopus, equi eius hærentes apprehendit, eumque retinens sistit. Cùmque illum stuporem versus, & graviter admiratus, cur illi tan clarus, & tam celebris fama vir moraretur, inquireret; damibi, ait, manum tuam, & quæcunq; sunt non audire discere, sed tactu. Cùmque datam manum fluctibus Episcopus immerisset, tantus eam ardor absorbit, ut undique carnes eius resoluta diffunderent, & ossa nuda vix hærentibus articulis remaneret. Ad quem Clericus: Cùm nomen, inquit, tuum in tanta benedictione sit apud nos, & fama tua consona totius Ecclesiæ præconis celebretur, cur te pestilens hæc virago constringit, tantoque, proh dolor! incendio cruciatur? Ad quem sanctus Episcopus: Nihil, ait, aliud me remansit ultione plecendum, præter hoc tantum, quia dum in aula regia constitutus, imperialibus me consiliis vehementer involucui, Canonice ipsorum officia, per distincta horarum spatia non per solvi: mane quippe simul omnia coarctans, tota die negotiis ingruentibus securæ libertate vacabam. Ob hæc itaque negligentiam horarum, ardoris huius fero supplicium. Ex quo patet, sanctum illum Episcopum in purgatorio graviter cruciatum, ob eam solum rationem, quòd ut imperatoriarum curiæ negotiis per diei decursu liberius vacaret, Horas canonicas manè totas simul recitabat: Atqui tunc operabatur ex opinione probabilis, eum plures Casuistæ doceant licitum esse, ob rationabilem causam, Horas divini Officii prævenire, illudque totum manè simul recitare, quando oportunitas illud horis debitis recitandi, propter urgentes occupationes, prævidetur non affutura: Ergo falsum est, omne probabile esse licitum & honestum, & quancunq; opinionem probabilem, probabilitate quantum vis tenui, excusare à peccato, ut recentiores Casuistæ docent: subindeque veriores & probabiliores sententias eligere semper tenemur, & prudens illud Augustini consilium sequi: *In his qua saluta sunt, TENE CERTUM, DIMITTE INCERTUM.*

S. VI.

Aliud argumentum morale.

DABIT veniam Lector eruditus, si ad hoc novorum Casuistarum dogma, cuius tantum est virus, ut omnem penè Theologiam moralem infecerit, penitus evertendum, aliud argumentum morale subijciam, ex eo desumptum, quòd in antiquis Patribus, & in Ecclesiæ Doctoribus, nullum extet ipsius vestigium; ut vel ex eo cerni potest, quòd nullus omnino à Casuistis, ad illud stabilendum, vel Scripturæ vel Patrum locus adducatur. Cogit autem apud se, quisquis in re omnium gravissima falli non vult (subtilitatis habeat, præcipuum caritatem Theologia moralis, ab omnibus Patribus ignoratum esse, & in postrenis temporibus relictum. Omnino probabilitatem asserret, nil commodius, nil ad evellendos scrupulos aptius, nil ad complandandum salutis i-